

פרשת שמיני – בוש וועזות

החשש של אהרן ביום השמיני למילואים

1. ויקרא (פרשת שמיני) פרק ט פסוק א - ב
(א) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
(ב) וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לָךְ עֵגֶל בֶּן־בָּקָר לְחֻטָּאת וְאִיל לְעֹלֹת
תְּמִימִם וְהִקְרַב לְפָנָי ה':
רש"י

(ב) קח לך עגל - להודיע שמכפר לו הקדוש ברוך הוא ע"י עגל זה על מעשה העגל שעשה:

2. ויקרא (פרשת שמיני) פרק ט פסוק ג
(ג) וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קַחוּ שְׁעִיר עִזִּים לְחֻטָּאת וְעֵגֶל
וְכִשֵּׁב בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלֹת:
דעת זקנים

(ג) קחו שעיר עזים. ועגל. כדי שידעו שנתכפר להם מעשה העגל מאחר שמצוה להם להקריב עגל:

3. אור החיים ויקרא (פרשת שמיני) פרק ט פסוק ג
(ג) תדבר לאמר. צריך לדעת מה טעם ידבר כאן אהרן לישראל ולא משה הרגיל ואולי כי לצד שאמר להם למי זהב התפרקו וגו' לזה יצו ה' אליו כי ידבר להם להביא כפרה שעיר עזים הפה שאסר הוא הפה שהתיר וכבר כתבנו בכמה מקומות דברי רז"ל כי החטא יפעיל הגנאי במקומו והתיקון צריך להיות מכוון כנגדו והוא אומר תדבר לאמר פ' תדבר דיבור שיש בו מעלה וזכות כנגד דיבור שהיה בו השפלה אשר פרע בו את העם

4. ויקרא (פרשת שמיני) פרק ט פסוק ז
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קְרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת חֻטָּאתְךָ וְאֶת
עֹלֹתְךָ וְכַפֵּר בְּעֵדָךְ וּבְעֵד הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת קָרְבַּן הָעָם וְכַפֵּר בְּעֵדָם
כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה':
רש"י

(ז) קרב אל המזבח - שהיה אהרן בוש וירא לגשת. אמר לו משה למה אתה בוש, לכך נבחרת:

5. רמב"ן ויקרא (פרשת שמיני) פרק ט פסוק ז
וטעם דבר זה, כי בעבור שהיה אהרן קדוש ה' ואין בנפשו חטא זולתי מעשה העגל, היה החטא ההוא קבוע לו במחשבתו, כענין שנאמר (תהלים נא ה) וחטאתי נגדי תמיד, והיה נדמה לו כאילו צורת העגל שם מעכב בכפרותיו, ולכך אמר לו הגס דעתך, שלא יהיה שפל רוח כל כך שכבר רצה אלקים את מעשיו. ואחרים מפרשים שהיה השטן מראה לו כן

6. ויקרא (פרשת שמיני) פרק ט פסוק כב - כד
(כב) וַיֵּשֶׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו וַיְבָרֶכֶם וַיִּרְדּוּ מֵעֲשֵׂת
הַחֻטָּאת וְהֵעֲלָה וְהִשְׁלֵמִים: (כג) וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל אֱהֱל מוֹעֵד
וַיִּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת הָעָם וַיֵּרָא כְבוֹד ה' אֶל כָּל הָעָם: (כד) וַתֵּצֵא
אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת הָעֹלֹת וְאֶת הַחֲלִבִּים וַיֵּרָא
כָּל הָעָם וַיִּרְאוּ וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם:
רש"י

(כג) ויבא משה ואהרן וגו' - למה נכנסו ... דבר אחר כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואמר יודע אני שכעס הקדוש ברוך הוא עלי ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל. אמר לו למשה משה אחי כך עשית לי, שנכנסתי ונתביישתי. מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל:

7. מאור ושמש ויקרא פרשת שמיני

עדיין צריך להבין, שהלא גם עתה יאמרו בשביל שנכנס משה עמו לאוהל מועד ירדה השכינה בשביל משה, ועדיין לא יצא אהרן מידי בושה.

אהרון מתגלה במידת העזות

8. ויקרא (פרשת שמיני) פרק י פסוק טז - יז

(טז) וְאֵת שְׁעִיר הַחֻטָּאת דָּרַשׁ דָּרַשׁ מֹשֶׁה וְהָיָה שֶׁרָף וַיִּקְצָף עַל
אֲלֶעָזָר וְעַל אֵיתָמָר בְּנֵי אַהֲרֹן הַנּוֹתָרִים לֵאמֹר: (יז) מִדּוּעַ לֹא
אָכַלְתֶּם אֶת הַחֻטָּאת בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא וְאֵתָה
נָתַן לָכֶם לְשֹׂאת אֶת עוֹן הָעֵדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לְפָנָי ה':
רש"י

(יז) **שעיר החטאת** - שעיר מוספי ראש חודש. ושלושה שעירי חטאות קרבו בו ביום שעיר עזים, ושעיר נחשון ושעיר ראש חודש, ומכולן לא נשרף אלא זה. ... ויש אומרים, מפני אנינות נשרף, לפי שהוא קדשי דורות, אבל בקדשי שעה סמכו על משה שאמר להם במנחה (פסוק יב) ואכלוה מצות: **על אלעזר ועל איתמר** - בשביל כבודו של אהרן הפך פניו כנגד הבנים וכעס:

9. ויקרא (פרשת שמיני) פרק י פסוק יט - כ

(יט) וַיְדַבֵּר אַהֲרֹן אֶל מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת חֻטָּאתְךָ וְאֶת
עֹלֹתְךָ לְפָנָי ה' וַתִּקְרָאנָה אֵתִי כְּאֵלֶּה וְאֶכְלֹתִי חֻטָּאת הַיּוֹם הַיֵּיטִב
בְּעֵינֵי ה': (כ) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו: פ
רש"י

(יט) **וידבר אהרן** - אין לשון דיבור אלא לשון עז, שנאמר (במדבר כא ה) וידבר העם וגו'. אפשר משה קצף על אלעזר ועל איתמר, ואהרן מדבר, הא ידעת שלא היתה אלא מדרך כבוד. אמרו אינו בדין שיהא אבינו יושב ואנו מדברים לפניו, ואינו בדין שיהא תלמיד משיב את רבו. יכול מפני שלא היה באלעזר להשיב, תלמוד לומר (במדבר לא כא) ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו', הרי כשרצה, דבר לפני משה ולפני הנשיאים, זו מצאתי בספרי של פנים שני: **הייטב בעיני ה'** - אם שמעת בקדשי שעה אין לך להקל בקדשי דורות: (כ) וייטב בעיניו - הודה ולא בוש לומר לא שמעתי:

בושה ועזות

10. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עט עמוד א

שלושה סימנים יש באומה זו: הרחמנים, והביישנים, וגומלי חסדים; רחמנים, דכתיב: ונתן לך רחמים ורחמך והרברך; ביישנים, דכתיב: בעבור תהיה יראתו על פניכם; גומלי חסדים, דכתיב: למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו וגו', כל שיש בו שלושה סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו.

11. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף כה עמוד ב

תנא דבי רבי ישמעאל: מימינו אש דת למו, אמר הקדוש ברוך הוא: ראויין הללו שתנתן להם דת אש. איכא דאמרי: דתיהם של אלו אש, שאלמלא (לא) נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם. והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש: שלושה עזין הן: ישראל באומות, כלב בחיות, תרנגול בעופות.

19. הרחב דבר בראשית (פרשת בראשית) פרק ב פסוק יח
 והמדרש ידוע בפירש"י זכה עזר לא זכה כנגדו, אמנם גם לפי הדרש אינו כמשמעות שתהא נבראת כדי לצער, ואיך משמע בלשון ה' עזר כנגדו, שיהא או עזר או כנגדו, אלא הכוונה שהניגוד יהא לעזר, שהרי מי שהוא כעסני ורגזני אם אשתו תהא עוד מסייעתו לכך, אף על גב שבשעת הרוגז הוא נהנה מזה והיא לו לעזר, אבל אח"כ שסר הרוגז יש לו צער הרבה מזה שהוסיפה אשתו אש ועצים, והרי היא כנגדו, משא"כ אם תהא מנגדתו מתחלה ותשכך חמתו ותפייס אותו האדם שהוא מרגיז עליו, אף על גב שנראית באותה שעה שהיא מנגדתו, מ"מ היא העזר האמיתי שאין למעלה הימנו, וכן מי שטבעו ששמח ביותר וכדומה בכל המדות, וא"כ הפי' עזר כנגדו במה שתהיה מנגדתו תהי לעזר

20. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף נב עמוד א
 וכבר היו משה ואהרן מהלכין בדרך ונדב ואביהוא מהלכין אחריהן וכל ישראל אחריהן, אמר לו נדב לאביהוא: אימתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור? אמר להם הקדוש ברוך הוא: הנראה מי קובר את מי.

21. הרב סבתי
 נקודה שלישית שעולה מדברי חז"ל היא שלא תמיד החטא הנגלה הוא השורש. נדב ואביהוא אמנם הקריבו אש זרה, אך חז"ל מנסים לברר מה הביא אותם לעשות מעשה כזה. כשהחברה תופסת נער עבריין, יש שתי אפשרויות להסתכל עליו: אפשר לראות נער עבריין בהווה, וזה בוודאי נכון, אך אפשר גם לראות מכלול של גורמים שהביאו אותו למצבו, וזה גם נכון. לכל מעשה חמור יש שורשים, ובשביל למנוע את הישנות המעשה האדם צריך לחזור בתשובה על השורש. אם היו מלמדים את נדב ואביהוא רק לא להביא אש זרה, זה לא היה עוזר. זמן מה לאחר מכן הם היו עוברים על עבירה אחרת, בשביל למנוע את המעשים הרעים בצורה רצינית ואמיתית, צריך לטפל בשורש החטא

22. אורות הקודש ג עמוד שס
 כשהולכים אחרי ההרגשה העליונה של הופעת רוח הקודש, ושל כל חכמה והופעה שבעולם, בלא התקשרות אל התורה ומעשיה בפרטיות, ובמדידת המדות הטובות, המשוערות על פיה, הרי זה חטא נדב ואביהו

23. מלכים א פרק יד פסוק א
 (א) בַּעַת הַיְהִי חֲלָה אֲבִיָּה בֶן יִרְבֵּעַם: (כ) וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מֶלֶךְ יִרְבֵּעַם עָשָׂרִים וְשָׁתַיִם שָׁנָה וַיִּשְׁכַּב עִם אֲבֹתָיו וַיִּמָּלֶךְ נָדָב בֶּן־וְיָחִיָּהוּ:

סיכום:
 פרשת שמיני פותחת בתיאור של המתרחש ביום השמיני למילואים. התגובות של אהרון ביום השמיני נעות בין הבושה לעזות. יש בושה שלילית שתוקעת את האדם ויש בושה חיובית שמניעה את האדם בזהירות. יש עזות פנים שלישית ויש עזות חיובית. דרך התנהלות אהרון ובניו ננסה להגדיר מהי בושה חיובית ומהי בושה שלילית, מהי עזות חיובית ומהי עזות שלילית
 שבת שלום!

12. נתיבות עולם נתיב הבושה פרק ב
 ולכך קאמר מפני שישראל הם עזים שבאומות נתן להם התורה שהיא הסדר השווה וע"י התורה אין האדם יוצא מן השווי ומן היושר

13. עין איה ברכות א קסט
 הרעות כשהן מתעצמות בטבע הנפש להיות עצם מעצמיה, לא יוכל העושה הרע להרגיש כל רגש של בושה, שהרי כל הרעות הם לפי ערך כבודו שהושפל. ע"כ אין נפש נשחיתה כזאת ראויה להתיצב בסוד קדושים, לחזות בנועם ד', כי שמה אוצר הטוב, "ולא יגורך רע". אמנם בהיות האדם מרומם נפשו למעלה משפלות השחיתות, אז ישוב להתבייש בכל פועל רע, וצער הבושה ירשים יותר את תיעוב הרע וחשק הטוב שנחסר לו, עד שאם עוד לא הספיק להתעצם הטוב, אבל כבר אבד הרע ערכו מלהיות לו קנין טבעי. ע"כ בערך זה מוחלין לו על כל עונותיו, כ"ז רגש הבושה הטוב כשמתעורר בנפש מתפשט הוא ג"כ על כל חלקי הרעות לתעבם, ע"כ כבר ראויה היא הנפש ההיא להיות במחיצת צדיקים וטהורים, ואם שרידי הרע הדבקים על הפעולה צריכים להתבער ע"י עונש ויסורין, זה יעשה ד' בחסדו, אבל יסוד הנפש כבר ניצלה. מה שאין כן עז פנים, שלא ידע בושת והרעות הם קניניו העצמיים, הוא לא יתמרק כדרך שממרקות הנפשות שרק מקרים רעים נטפלו להם, כ"א בדרך שפועל לשנות טבע הנפש ועצמה, ועל זה נועד הגיהנם. ע"כ עז פנים לגיהנם, ובושת פנים לגן עדן, להתענג אל ד' ואל טובו.

14. משנה מסכת אבות פרק ה משנה כ
 יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים הוא היה אומר עז פנים לגיהנם ובשת פנים לגן עדן

15. בראשית רבה (תיאודור אלבק) פרשת תולדות פרשה ס
 אדמוני אמר ר' אבא בר כהנא כולו שופך דמים, וכיון שראה שמואל את דוד אדמוני דכת' וישלח ויביאהו והוא אדמוני (שמואל א' טז יב) נתירא, אמר אף זה שופך דמים, אמר לו הקדוש ברוך הוא עם יפה עינים (שם שם/שמואל א' ט"ז/ז) עשו מדעתו הורג אבל זה מדעת סנהדרין הורג.

חטא נדב ואביהו

16. ויקרא (פרשת שמיני) פרק י פסוק א
 וַיִּקְחוּ בְנֵי אֶהֱרֹן נָדָב וְאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֶתְנוּ וַיִּתְּנוּ בָּהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂמוּ עָלֶיהָ קִטְרֹת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֲתָם:

17. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סג עמוד א
 רבי אליעזר אומר: לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבן. מאי דרוש - ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח, אמרו: אף על פי שהאש יורדת מן השמים - מצוה להביא מן ההדיוט.

18. ויקרא רבה (וילנא) (פרשת אחרי מות) פרשה כ סימן י
 י ר' לוי אמר שחצים היו הרבה נשים היו יושבות עגונות ממתנות להם מה היו אומרים אחי אבינו מלך אחי אמנו נשיא אבינו כהן גדול ואנו שני סגני כהונה אי זו אשה הוגנת לנו,

